

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

66. Quando liceat Prælato proceder via judiciali adversus denunciatum?
Ex p. 7. tr. 3. r. 59.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76429](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76429)

num. 5. & verb. denunciati. Suar. de Char. disput. 8. sect. 7. numer. 6. sine, loquens de delictis, quæ cedunt in commune damnum dicit: si occulta penitus sunt, hoc est, si nullus alius præter te sciat, superiorem esse admonendum, ut vigilet. Inferitur ergo non esse a monendum, ut possit iudicare.

3. Ratio horum Doctorum ea est, quia non potest esse iudicium sine sufficienti probatione. Ego ubi hæc est impossibilis cessat obligatio denunciandi, quæ ad iudicium complendum ordinatur. Neque ob stare videtur aduersus hanc doctrinam usus Prælatorum peccat omnino occulta sibi denunciare præcipientium, ubi certum est non præcipi denunciationem per eam, sed iudicalem, siquidem coram secretario, & propria manu signatur denunciatio, & illa facta sine vlla correctione secreta Fiscalis accusat, & denunciantem, v. testem præsentat, & delinquens capitur, & punitur. Non enim, inquam, obstat hic usus, nam Prælati procedunt via inquisitionis generalis, ipse autem denunciatus debet videre quæ denunciare debet Prælati; non enim iudices limites charitatis fraternæ in illis casibus, in quibus ipsa obligatio transgredi intendunt: neque peccat, quæ probabilia non sunt, sed penitus occulta volunt ad suum tribunal deferri, ut optimè dixit D. Th. 2. 2. quæst. 33. art. 7. ad 5. Talium enim peccatorum dum probabilia non sunt, solum est iudex ipse Deus, cui omnia sunt manifesta.

4. Sed propterea ego teneo negatiuam sententiam, quam tueri doctus, & nunquam sitis laudatus P. Galpar. Hurtadus tract. de iudic. forensi, disput. 2. difficult. 4. ubi sic ait: Valentia verò disput. 5. quæst. 12. punct. 1. Azor. 3. part. lib. 13. cap. 3. dub. 3. Angles de corrept. artic. 2. difficult. 2. & Bonacina disput. 10. quæst. 3. punct. 1. docent, & meritò etiam quando peccata sunt occulta posse fieri delationem iudicalem, etsi non præcedat monitio, quamuis ea monitione esset obuiandum peccato, & eius nocumento, & id probabile existimat Petr. Nauarr. lib. 2. c. 4. num. 257.

5. Et in primis, quod id possit fieri absque iniustitia contra peccatorem, in quo nobiscum conueniunt Petrus Nauar. Salon. & Less. probatur, quia licentia naturalis, quæ vnicuique inest ad iuridicè deferendum peccatum, non solum est ob emendationem peccati, & ob obuiandum damno illius, sed etiam ob bonum Reipublicæ, nempe ob punitionem iuridicam, quæ est maximè expediens Reipublicæ, ergo quamuis peccatum emendandum esset, & obuiandum damno illius, secreta monitione, etiam superest adhuc legitima causa, ut absque iniustitia contra peccatorem fiat iuridica delatio absque præuia secreta monitione, ut nempe peccatum commissum puniatur, in terrorem saltem aliorum.

6. Et quòd id non sit contra charitatem probatur, quia punitio, & etiam infamia criminosi, maximè compensatur promotione boni communis proueniente ex delatione iuridica quod absque læsione charitatis, & misericordiæ erga peccatorem anteponi potest impunitati, & famæ ipsius, qui liberè deliquit: præsertim quod non est peccatum aliud quod commissionis contra charitatem, nisi fiat ex odio personæ.

7. Ex quo constat id non esse contra iustitiam, neque contra charitatem, & quamuis ad Evangelicam, seu paternam delationem, quæ minus nociua est peccatori, quam iudicialis, debeat ex iustitia, & ex charitate, vel ex misericordia præmitti secreta monitio in peccatis occultis, & ex charitate, vel ex misericordia in publicis, ut si ea monitione emendandus si peccator, nequit paternè denunciare, non tamen præmitti debet ad denunciationem iudicia-

lem, quia hæc ordinatur ad publicam vindictam, seu punitionem maximè expedientem Reipublicæ, quæ ob hanc conuenientiam potest anteponi impunitati, & famæ peccatoris; paterna verò, seu Evangelica tantum ordinatur ad emendationem peccatoris, & ideo quando fieri potest hæc emendatio secreta monitione absque infamia peccatoris apud superiores, nequit saltem absque iniustitia ei deferri, ne apud ipsum infametur, sed tantum est secretò monendum. Huc vique Hurtad. Complutens. cui præter Doctores ab ipso citatos, adde Castr. Palaum, ubi infra, & omnino videndum Cardinal. de Lugo de iust. tom. 2. disp. 37. sect. 7. n. 79. & seq. Villalobos in suam. tom. 2. tr. 4. difficult. 11. num. 2. & 4.

8. Adde, ut bene obleruat Castr. Palaus tom. 1. tract. 6. disp. 3. punct. 13. num. 10. quòd hæc denunciatio non tam ad punitionem delinquentis, quam ad præcauendum damnum, quod intendit inferre, ordinatur. Ergo non est curandum, quòd ipse delinquens infametur, vel vexetur per denunciationem, hæc enim consequuntur per accidens, quod enim primò intenditur, est defensio innocentis, vel boni communis. Neque obstat delictum probari non posse, si sciens non teneatur denunciare, quia non denunciatur, ut probet delictum, sed ut damnum impediatur, quod per denunciationem impeditur: & licet sufficienter per denunciationem damnum non impediatur, nihilominus deberes denunciare, quia per denunciationem aperis viam iudici, ut inquirat, & quærat media impediendi.

9. Notandum est tamen hic obiter magnum esse discrimen inter hæc crimina, quando sunt omnino occulta, & improbabilia, & quando sunt occulta, probabilia tamen; nam in hoc casu possunt denunciari Iudici, ut iudici, ut puniatur in priori solum possunt ei denunciari, qui posset prodire, & non obesse, id est iudici tanquam patri, ut remedium adhibeat, non autem ut iudici, ut puniat.

10. Sed nota hoc esse limitandum quando hoc sufficit ad remedium; quando verò id non sufficeret, posset denunciari iudici, ut iudici, dicendo, me id probare non posse, sed ut iudex ipse ex suo officio prouideat, & inquirat. Imò quando crimen illud est occultum, & tendens in damnum priuatae personæ, ad quod cauendum nec sufficit monitio, nec denunciatio facta iudici, ut patri: potest manifestari illi priuatae personæ, cui damnum imminet, & illa potest dicere iudici, ut iudici, ut se protegat. Et hæc omnia docet Sanchez in opus. tom. 2. lib. 6. c. 2. dub. 4. numer. 8. Nota etiam delicta pertinentia ad S. Officium esse denuncianda, etiam si sint occulta, & probari non possint; & contrarium asserere est censura dignum.

RESOL. LXVI.

Quando liceat Prælati procedere via iudiciali aduersus denunciatum? Ex part. 7. tractat. 5. Resol. 59.

§. 1. Prima sententia est Soti in Releu. de secretis membr. 2. quæst. 4. post concl. 7. ubi negat posse Prælatum infligere pœnas iuris ei, qui fraternè denunciatus contumaciter per propriam confessionem, aut per testes, si proponat, inquit, se corrigere. Et paulò inferius concedit id fore licitum, si denunciatus sit pertinax, & incorrigibilis; & in hoc articulo, inquit, desinit correctio fraternæ viæ, & incipit via iudicialis.

2. Probat hanc opinio, quia in Evangelio non

De Correctione Fraternali. Res. LXVII. & c. 321

non precipitur, ut habeatur talis pro ethnico, nisi quando Ecclesiam non audierit: Ergo si Ecclesiam audierit, neque est excommunicandus, neque alia poena plerendum. Secundum autem dictum suum (scilicet id licere, quando quis est incorrigibilis) probat Sotus ex illo: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus.*

3. Secunda opinio est Caietani in 2. 2. *quest.* 33. *art.* 8. in fine, qui contra videtur sentire, quod erit quidem id licitum, si spes sit fore ut reus per poenas eiusmodi legales tandem corrigatur: illicitum autem si non sit spes correctionis, nisi, inquit, peccatum esset quoque perniciosum aliis. Videtur namque Caietanus non solum velle, quod cum non est spes correctionis, & peccatum aliis non nocet, sit illicitum procedere contra reum, ut fratrem tantum denunciatum (in quo sensu Caietano Sotus etiam assentitur loco cit. id enim certum est) sed quod neque id liceat transeundo ex via correctionis fraternae ad viam iudicalem: Idque propterea quia cum tota res fuerit primo incepta ex charitate, propter bonum particulare ipsius fratris; ibi profusus erit cessandum, ubi cessat spes emendationis ipsius, ut argumentatur Caietanus.

4. Tertiam sententiam ex Bañez docet Valentia tom. 3. *disp.* 4. *quest.* 9. *punct.* 5. & consistit in duobus dictis. Primum, quando liceret procedere via iudiciali propter exemplum aliorum, vel bonum commune, non interveniente correptione fraternali, licet etiam ea interveniente, quia virtus charitatis cuius actus est correptio, non praedicit virtuti iustitiae, ad quam pertinet ille processus iudicialis. Ergo si est licita actio iustitiae sine illa charitatis, erit etiam licita cum illa.

5. Secundum in duobus casibus non modò esse licitum, quod dictum est in praeced. dicto, verum etiam esse debitum. Primus est, quando oporteret denunciare iuridice crimen, aut de illo inquirere, ut si esset perniciosum Reipublicae: secundus, quando esset spes fore ut per processum iudicalem corrigatur quoque delinquens; tunc enim charitas, per quam est institutus processus correptionis, imperat iustitiae ut processum iudicalem inchoet, quo obtinetur finis charitatis, qui est emendatio proximi. Et haec tertia sententia videtur valde probabilis, & praeferenda ceteris. Et ideo illam etiam docet Filiuc. tom. 2. *tr.* 28. c. 7. n. 164.

RESOL. XLVII.

An Rector vel Prior alicuius Collegij, seu domus peccet manifestando Provinciali, vel Generali delictum occultum, si ipse potest absque tali manifestatione fratrem emendare? Ex p. 7. tractat. 3. Resol. 48.

§. 1. Videtur affirmativè respondendum, ne Provincialis ignarus delictorum fratris exponat illum aliis similibus, vel graavioribus committendis. Hanc sententiam probabilem putat Casus Palaus tom. 1. *tract.* 6. *disp.* 3. *punct.* 11. *num.* 6. Si enim probabile esse diximus in materia detractionis revelare peccatum vni, vel duobus viris graivibus, qui magis prodese possunt, quam obesse, non fore peccatum mortale, etiam si ex levitate, & loquacitate reveletur; à fortiori probabile erit, quando ex recto sine manifestatur, & ex alia parte non levis convenientia intercedit.

2. Verum his non obstantibus contrarium tenet Palaus loco cit. quia, ait ille ex affirmativa sententia ostium aperitur manifestandi pluribus delictum com-

missum, probabilis existimo non licere Provincialem moneri: nam si solum ob maiorem securitatem à recidivo, & non ob necessitatem, quae appareat, licet monere: etiam licebit monere quemlibet superiorem immediatum, quem delinquens habeat, & Provinciale sequentem, cum tunc securior erit delinquens à recidivo, quod quidem non est concedendum.

3. Et ideo Trullench. in *Dical.* tom. 1. *lib.* 1. c. 5. *dub.* 16. *num.* 1. sic ait: Peccat etiam superior immediatus Collegij, si quando potest se solo delinquentem à reincidencia praecavere, delictum Provinciali manifestat, quia absque illa manifestatione poterat lucrari proximum.

RESOL. LXVIII.

An quis teneatur ad correctionem, quando proximus delictum non cognoscit?

Et dubitatur, utrum peccata, quae quis ignoranter committit, subsint praeccepto correctionis?

Attendant Praelati, & Confessarii, & in aliquo casu etiam privati, & valde in mente, & promptu teneant omnia, quae deducuntur ex doctrina huius Resolutionis, & sequentis, quae sunt valde notanda, & sapientis in praxi contingentia. Ex p. 7. tr. 3. Resol. 18.

§. 1. Respondeo quod si id procedat ex ignorantia vincibili, & culpabili, clarum est te obinde excusari non posse, cum illa ignorantia non excuset proximum à peccato. At si ex ignorantia invincibili legem transgrediaris, plures Doctores docent te obligatum non esse. Qua ratione dicunt nullam esse obligationem monendi comedentes carnes die veneris, vel non audientem Missam die festo, si ignorantia invincibili praeccepti laborant. Tum quia proximus non est absolute in statu spiritualis miseriae, cum non peccet, tum etiam quia praecceptum correctionis est de peccato proximi, iuxta illud, si peccaverit in te. Ergo ubi non adest peccatum, non est obligatio, & ita tenet loquens de ignorantia iuris positivi, Bañez, *dub.* 3. *quest.* 33. *art.* 5. Navarr. c. 24. *num.* 12. & 13. & Valent. *disp.* 3. *quest.* 10. *part.* 2. §. cum tamen. Villalobos *tract.* 4. *difficult.* 4. *num.* 6. Bonac. *disp.* 3. de Charitate, *quest.* 4. *part.* 7. n. 10. De qualibet ignorantia id affirmat, modò non vergat in graue detrimentum ipsius delinquentis, vel tertij, neque obligatus sit ex officio.

2. Sed hanc sententiam non admittit P. Lorca in 2. 2. *D. Thoma, questione* 33. *articulo quinto, sect.* 3. *disp.* 41. *numero* 14. ubi sic ait. Dubitari solet, utrum peccata, quae quis ignoranter committit, subsint praeccepto correctionis? Et sermo est, cum intervenit ignorantia inculpabilis, nam si ignorantia culpabilis sit, quae non excusat à peccato, non potest esse discrimen inter haec & alia peccata. Navarr. *ubi supra*, & super *cap. Si quis autem, de penitentia, dist.* 7. *num.* 71. docet, non esse praecceptum, haec peccata corrigere, quia sic agens penitus excusatur à culpa. Et quamvis videatur loqui de peccatis, quae sunt ignorantia invincibili iuris positivi, sed verè generatim loquitur de ignorantia cuiuscumque iuris; nam ratio qua vitur, probat de omnibus. De iis verò, quae sunt ignorantia iuris positivi, speciatim id docet Bañez *dub.* 3.

3. Sed verior est sententia Antonini 2. *part.* *titul.* 9. §. 4. Sylvest. *verbo* *Correctio, dub.* 10. Angeli *eodem verbo, num.* 6. afferentium, ea quae natura sua peccata sunt, licet propter ignorantiam cuiuscumque iuris vel facti excusentur à culpa, materiam esse correctionis.

Sup. hoc supra in Res. 31. §. 1. & infra in §. D. xi. huius Res.